

KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNY

MOSONSZOLNOK

Készítette: Takács Károly
régész, történész

2018

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Régészeti szakterületi rész

Mosonszolnok településrendezési tervének módosításához

Megrendelő: Talent-Plan Tervező Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
9023 Győr, Richter János u. 11.

A tanulmány tárgya:

Mosonszolnok Község Önkormányzata hatályos településrendezési tervének módosításáról döntött, amelyhez a 2001. évi LXIV. törvényben (és a 395/2012. (XII. 20.) Kormányrendeletben) előírtak szerint örökségvédelmi hatástanulmányt is mellékelni kell. Jelen tanulmány az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét képezi.

Jelen tanulmányt a “szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002 (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001 (III. 27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

Törvényi környezet:

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet – a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

303/2011. (XII. 23.) Kormányrendelet - a történelmi emlékhelyekről

45/2012. (XI. 30.) EMMI rendelet - a kulturális javakkal kapcsolatos hatósági eljárásra vonatkozó szabályokról

439/2013. (XI.20.) Kormányrendelet - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről

2014. évi CVI. törvény - a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő törvények módosításáról

13/2015. (III. 11.) MvM rendelet - a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól

496/2016. (XII. 28.) Kormányrendelet – a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
3. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni. Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti. (2001. évi LXIV. tv. 13. §)

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (2001. évi LXIV. tv. 11. §). A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (2001. évi LXIV. tv. 9. §).

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás kivételével - annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. (2001. évi LXIV. tv. 10. és 19. §)

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást (régészeti megfigyelést, próbafeltárást vagy teljes területű feltárást) kell végezni. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (1) bekezdés)

Régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit, továbbá ha a régészeti örökségi elemek előfordulása szórványos, vagy ha a beruházással kapcsolatos

földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét, vagy a régészeti lelőhely korábbi bolygatása esetén. Próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez nem végeztek próbafeltárást, valamint, ha földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve ha a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárást kell előírni, ha a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának nagyjelentőségű, egyedi vagy pótolhatatlan forrása, vagy ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (3) bekezdés)

Régészeti feltárást feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a fővárosi és a megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: *hatóság*) adják ki. A régészeti feltáráshoz szükséges szerződést a beruházónak a feltáráshoz jogosult intézménnyel kell megkötönie. (2001. évi LXIV. tv. 20. § (1) és (2) bek.; 2001. évi LXIV. tv. 22. § (5-10) bek.).

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a hatóság előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárástól történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85. §).

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. (2001. évi LXIV. tv. 7. § 29. pont)

Amennyiben régészeti feltáráson kívül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. Köteles továbbá a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltáráshoz jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni (2001. évi LXIV. tv. 24. §).

A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető. (2001. évi LXIV. tv. 26. §)

Az örökségvédelmi hatástanulmányról

Kötelező az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. (2001. évi LXIV. tv. 85/A. § (1-2) bek.).

A készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a 496/2016. (XII. 28.) Korm.rendelet 12. és 13. melléklete. Ugyanezen rendelet 69. §-a értelmében a hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során a 3. § (3) bekezdésében kijelölt örökségvédelmi szerv, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el,

c) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában - kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

1) Vizsgálat (értékmérés):

a) Történeti leírás, régészeti örökség:

1. 1. Történeti összefoglaló

Mosonszolnok első okleveles említése 1399-ből származik (a Kátai család nemesi nevével kapcsolatban), ekkor *Zolnok* néven szerepel a forrásokban. 1450-től német nevén *Czanigk*ént, majd *Zanegg*-ként is jegyzik. Német neve a magyar helynév átvételéből keletkezett, és német lakosság beköltözésére utal a 14-15. században. A források a 15-16. században felváltva használják a német és a magyar névváltozatot.

A település a középkor folyamán a magyaróvári uradalomhoz tartozik. 1525-ben Mária királyné, mint a magyaróvári uradalom birtokosa az adó- köteles jobbágyok nevét felvettette az akkoriban hozzá tartozó településeken. Szolnokon (*Zeneck* név alatt) 32 adóköteles jobbágy nevét olvashatjuk. A családnevek egy része a 20. századig fennmaradt: Haídn/Heiden, Lang, Weiss, Wennes/Bennes, Zwickl/Zwicker.

1529-ben a Bécs ellen vonuló törökök útjuk során elpusztítják Mosonszolnokot is. Hogy a település mekkora kárt szenved, az uradalom későbbi jelentéseiből lehet látni: 1532-ben 12 lakott és 32 elhagyott ház, ill. major áll a faluban. 1546-ban 22 lakott, 28 puszt (romos) és 9 megsemmisített házat/majort jegyeztek fel. 1549-ben 24 jobbágyportát írnak össze Szolnokon (*Solnak* néven).

Az uradalom 1671. évi telekkönyvéből Mosonszolnok település egyértelmű megerősödését lehet felismerni: mind az 57 parasztbirtok lakott, fizeti a kilencedet az uradalomnak és a tizedet az egyháznak. A törökkorban ausztriai és bajorországi településneveket viselő új telepések jelennek meg a faluban, akárcsak az uradalom más településein (Eglsaer, Hautzinger, Lunzer, Medlinger, Neuberger, Thullner).

A Rákóczi-szabadságharc idején 1707-ben Béri Balogh Ádám csapatai rajtaütnek gróf Draskovich János generális Mosonszolnokon állomásozó császári (horvát-rác) egységein, fosztogattak és felgyújtották a falut.

Említést érdemel, hogy a 17-18. században lőpor előállítására salétromot bányásztak a településen (*Saliterei*-ok). A 17. században hét magánkézben lévő salétrombányáról tudunk. A 18. században a Fő utca végén, a 64-es számú ház mögött volt a nagy császári salétrombánya. Az első katonai felmérés a falu déli szélén jelez egy salétrombányát.

A reformáció idején a mosonszolnokiak is a lutheri tanok követői lesznek. A 17. század közepétől erősödik az ellenreformáció a községben. 1671-ben a mosonszolnoki templomot az uraság utasítására átadják a katolikusoknak.

A falu katolikus temploma a 12. században épült román stílusban. Később többször átépítették. A templom belseje a sorozatos átalakítások nyomán barokká változott. A templom keleti oldalán terült el a fallal körül vett temető. A középkori falu helyét a plébániatemplom körüli tágabb térségben, gyakorlatilag a település mai belterületén kereshetjük.

1. 2. Forráskiadványok és szakirodalom:

Zsigmond-kori oklevéltár I-VII. Szerk: Mályusz Elemér és Borsa Iván (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok). Budapest 1951-1994.; Bél Mátyás: Az újabbkori Magyarország földrajzi-történelmi ismertetése. Moson vármegye. Mosonmagyaróvár, 1985.; Vályi András: Magyarországnek leírása III. Buda, 1796.
Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történelmi földrajza. IV. Budapest, 1998.; Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III. Bp., 1894 682, 687.; Maksay Ferenc: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I. kötet (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16.) Moson megye 1549. Bp., 1990. 492.; Tanulmányok Mosonmagyaróvár és vidéke történetéhez. Szerk.: Gecsényi Lajos. Győr, 1979.; Haller János: Moson vármegye történelmi földrajza (1941). Szerk.: Tuba László, Mosonmagyaróvár, 1998. 210-212.; Ivánffy Ede: Moson vármegye múltja és jelene. Magyaróvár, é.n. (Kézirat); Major Pál: Mosonymegye monographiája I-II. Magyaróvár, 1878-1886.; Győr-Moson-Sopron megye települései. Szerk.: Tuba László. Győr, 1994. 135-136.; Weisz János: Adatok Mosonszolnok plébániája és temploma történetéből. 1968. (Kézirat a Hansági Múzeum Adattárában); Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Harmadik kiadás. Budapest, 1983. 434.

2. Régészeti örökség

1. lelőhely. Római katolikus templom (1720).

Régészeti jelenségek: Templom: késő Árpád-kor. Templom körüli temető: késő Árpád-kor, késő középkor.

Leírás: A később többször átépített templom a 12-13. században épült, eredetileg román stílusban. Homlokzati tornyán román ikerablakok vannak. A templom belseje a sorozatos átalakítások nyomán barokká változott. A fallal körülvett templom körüli temető nagyrészt a templom keleti oldalán terült el, melyet 1812-ben kertté és gyümölcsössé alakítottak. 1973-ban a templom kertjében 13. századi kőfaragvány került elő, melyet a Hansági Múzeum őriz. A templom építészeti felmérését Dávid-Ferenc és Haris Andrea végezte el 1985-ben.

Forrás: Weisz János: Adatok Mosonszolnok plébániája és temploma történetéből. 1968. Hansági Múzeum Adattára (továbbiakban: HMM Ad.) 12-71.; Dávid Lajos: Jelentés a Győr-Sopron megyei múzeumi szervezet 1973. évi működéséről. Arrabona 16 (1974) 329-351.; Dávid Ferenc-Haris Andrea: Jelentés a Mosonszolnok, Római katolikus templom felméréséről. Xántus János Múzeum Régészeti Adattára (a továbbiakban: XJM RA) 31-87. (1985)

Helyrajzi számok: 186, 188/1, 189, 188/2.

2. lelőhely. Papszántók (28513).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő vaskor (kelta). Felszíni telepnyom: kora római kor. Felszíni telepnyom: Árpád-kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű, észak-déli irányban elnyújtott lelőhely a falutól délnyugatra, a vasútvonal nyugati oldalán, egy egykori északnyugat-délkeleti irányú vízmeder két partján helyezkedik el. Intenzív lelőhely, a felszínen is felismerhető házhelyekkel. A lelőhelyet Aszt Ágnes 2001-ben végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Aszt Ágnes: Jelentés. Mosonszolnok-Papszántók. 2001. HMM Ad. 1020-2001.; Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 0101, 097, 0100, 0101, 099/1.

3. lelőhely. Rába-szántók (39879).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.

Leírás: A lelőhely Mosonszolnok északnyugati, Albertkázmérpuszta felé eső határrészén, közvetlenül az osztrák határ egy kiugrásánál található. A lelőhelyet Aszt Ágnes 2003-ban végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Aszt Ágnes: Kiszállási jelentések, lelőhely-bejelentő lapok. Várbalog, 2003. HMM Ad. 1180-2003.

Helyrajzi számok: 0182, 0183.

4. lelőhely. Rába-szántók II. (39882).

Régészeti jelenségek: Épület (villa): római kor.

Leírás: A lelőhely Mosonszolnok északnyugati, Albertkázmérpuszta felé eső határrészén, közvetlenül az osztrák határ egy kiugrásánál található, a 3. lelőhelytől kb. 150-200 méterre nyugatra. A lelőhelyet Aszt Ágnes 2003-ban végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Aszt Ágnes: Kiszállási jelentések, lelőhely-bejelentő lapok. Várbalog, 2003. HMM Ad. 1180-2003.

Helyrajzi számok: 0183.

5. lelőhely. Rába-szántók III. (57643).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű, félhold-alakú lelőhely Mosonszolnok határának északnyugati részén, Albertkázmérpuszta felé eső határrészén, az osztrák-magyar határ melletti kövesút déli oldalán emelkedő lapos dombokon található.

A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 0184, 0185/3, 0185/4, 0185/5, 0185/6, 0181/2, 0141, 0181/1.

6. lelőhely. Rába-szántók IV. (57644).

Régészeti jelenségek: Halomsír: kora római kor.

Leírás: A lelőhely a Mosonszolnok-Albertkázmérfusztai műút északi oldalán, a várbalogi elágazás utáni második tábla keleti szélén található, egy nagyjából észak-déli irányú fosszilis meder partján. A halom a környezetéből mintegy 2,5 méterre emelkedik ki. A tumulus felszínén Hadrianus érme és egyéb sírhoz tartozó leletek kerültek elő. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 0145.

7. lelőhely. Nagy-legelő II. (57646).

Régészeti jelenségek: Temető: római kor.

Leírás: A lelőhely a település északnyugati határrészén, Irén-majortól északra egy kisebb kiemelkedésen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 0187.

8. lelőhely. Papszántók II. (57647).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnym: római kor. Út: római kor.

Leírás: A községtől nyugatra, az albertkázmérfusztai műúthoz vezető bekötőút és a vasútvonal közti részen, túlnyomórészt a villanyvezetéktől délre eső területen négy épületre utaló kötőmelék és kerámiatöredékek kerültek elő. A házak előtt északkeleti irányba egy út nyomai rajzolódottak ki, amelyből egy leágazás az egyik házhelyhez vezetett. A lelőhelyet Aszt Ágnes 2001-ben végzett helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Aszt Ágnes: Jelentés. Mosonszolnok-Papszántók. 2001. HMM Rég. Ad. 1020. 2001.

Helyrajzi számok: 097.

9. lelőhely. Papszántók, római út (57648).

Régészeti jelenségek: Út: római kor.

Leírás: A községtől nyugatra, az albertkázmérfusztai műúthoz vezető bekötőút délnyugat-északkeleti irányú szakaszának folytatásában egy út vonalát mutatja a vetés, amelyből nyugat felé egy másik út indul és vezet a 8. lelőhely épületei felé. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 0101, 097.

10. lelőhely. Községi-legelő (57649).

Régészeti jelenségek: Temető: római kor.

Leírás: A község délnyugati szélétől nyugatra, a hegyeshalmi vasút felé futó, széles fasorral kísért dűlőút északi oldalán található. A temetkezések minden bizonnyal a közelben található római kori település temetőjéhez tartoznak (36. lelőhely). A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 093/1, 093/3.

11. lelőhely. Községi-legelő II. (57650).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnym: római kor.

Leírás: A lelőhely a településtől délnyugatra, a vasútvonal és a belterület végétől délnyugati irányba futó, fasorral kísért dűlőút által határolt tábla közepén helyezkedik el. A leletsűrűség szórványos. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 093/1.

12. lelőhely. Közép-dűlő (57651).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnym: római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délnyugatra, a vasútvonal nyugati oldalán, sík területen helyezkedik el. A szántott felszínen intenzív telepnymok, házhelyek figyelhetők meg. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 085/1, 085/2, 085/11, 071/14, 072, 078.

13. lelőhely. Közép-dűlő II. (57652).

Régészeti jelenségek: Épület (villa): római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délre a Dögtemető melletti dűlőút keleti oldalán, enyhe kiemelkedésen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 061/35, 061/36, 061/37, 061/38, 061/39.

14. lelőhely. Közép-dűlő III. (57653).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnym: Árpád-kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délre 1,5 kilométerre, a Dögtemető melletti dűlőút nyugati oldalán sík területen található. A felszíni leletsűrűség szórványos. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 073/8, 073/9, 073/10, 073/11.

15. lelőhely. Közép-dűlő IV. (57655).

Régészeti jelenségek: Épület (villa): római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délre, a 86. sz. főúttól északra kb. egy kilométerre sík területen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 066/3.

16. lelőhely. Ártéri-dűlő (57657).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű lelőhely a településtől délre, a községhatár csücskében, a 86. sz. főút északi oldalán enyhe kiemelkedésen található. Intenzív leletanyagú lelőhely. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 082/3, 082/4, 082/5, 082/6, 082/7, 082/8, 082/9, 082/10.

17. lelőhely. Ártéri-dűlő II. (57658).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a község déli határszögletében, a 86. főút északi oldalán sík területen helyezkedik el. A lelőhely területén a 2000-es években két darab szélrómúvet építettek. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 080/3, 080/4, 080/5, 080/6, 080/7, 081.

18. lelőhely. Közép-dűlő V. (57659).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a településtől délkeletre kb. 1,5 kilométerre, a Temető-dűlő és a Közép-dűlő közti földút mellett található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 061/36, 061/37, 061/38.

19. lelőhely. Őrföldek (57660).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: Árpád-kor.

Leírás: A lelőhely a község északkeleti határrészén, a mosonmagyaróvári műút déli, a levéli határdűlő nyugati oldalán, sík szántóterületen helyezkedik el. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 019/4, 019/5, 019/6.

20. lelőhely. Őrföldek II. (57661).

Régészeti jelenségek: Épület (villa): római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől északkeletre, a levéli határdűlő mellett, sík szántóterületen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 019/8.

21. lelőhely. Őrföldek III. (57662).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor, Árpád-kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű, északnyugat-délkeleti irányban elnyújtott lelőhely a falutól keletre, a Levél-Mosonmagyaróvár-Mosonszolnok hármass határánál levő tábla déli felében található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 019/8, 019/9, 019/10, 019/11, 019/12, 019/13, 019/14, 019/15, 018.

22. lelőhely. Őrföldek IV. (57663).

Régészeti jelenségek: Épület (villa): római kor.

Leírás: A lelőhely a településtől nyugatra, a temető irányából futó dűlőút és az arra merőleges dűlőút találkozásánál, sík szántóterületen helyezkedik el. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 028/1, 028/2, 026.

23. lelőhely. Őrföldek V. (57665).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délkeletre, az Őrföldek-dűlőt keletről lezáró dűlőút és az erre merőleges, a Káposztás-dűlőt átszelő dűlőút folytatásának szögletében enyhe kiemelkedésen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/57.

24. lelőhely. Őrföldek VI. (57666).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a falutól délkeletre kb. 1 kilométerre, egy lapos dombvonulat nyugati lejtőjén található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/53, 043/54, 043/55, 043/56, 043/57, 043/59, 043/60.

25. lelőhely. Őrföldek VII. (57667).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délkeletre, a 86. főúthoz csatlakozó műút keleti oldalán, egy enyhe dombvonulat délnyugati nyúlványán található. A leletsűrűség szórványos. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/63.

26. lelőhely. Őrföldek VIII. (57669).

Régészeti jelenségek: Épület: római kor.

Leírás: A lelőhely a falutól délkeletre, a 86. főúthoz csatlakozó műút keleti oldalán, a főúttól egy kilométerre, északra található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/11, 043/12.

27. lelőhely. Őrföldek IX. (57670).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, ismeretlen kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű lelőhely a falutól délkeletre, a 86. főút és a mosonszolnoki bekötőút szegletében, az Őrföldek-dűlő délkeleti sarkában helyezkedik el. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.; Jelentés lelőhelyről, Mosonszolnok, Őrföldek-dűlő IX., 2009. (KÖh 600/3262/2009).

Helyrajzi számok: 043/3, 043/4, 043/5, 043/6, 054.

28. lelőhely. Őrföldek X. (57672).

Régészeti jelenségek: Sír: római kor.

Leírás: A lelőhely a falutól délkeletre, az Őrföldek-dűlő déli végében, közvetlenül a 27. lelőhelytől nyugatra található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/3.

29. lelőhely. Örföldek XI. (57674).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor.

Leírás: A lelőhely a községtől délkeletre, az Örföldek-dűlő délkeleti sarkában, a 86. főút északi oldalán, enyhe kiemelkedésen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/3.

30. lelőhely. Káposztás-dűlő (57678).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, késő vaskor (kelta), római kor. Temető: római kor.

Leírás: A nagy kiterjedésű lelőhely a község délkeleti határszögletében, a 86. főút északi oldalán egy enyhe dombvonulaton helyezkedik el. A lelőhelyet két római korra keltezhető út nyomvonala metszi, amelyek ezen a helyen keresztezik egymást. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 043/3, 038/35, 053, 038/36, 038/1, 038/2, 038/3, 038/4, 038/5, 038/6, 038/7, 038/8, 038/9, 038/10, 038/11, 038/12, 038/13, 038/14, 038/15, 038/16, 038/17, 038/18, 038/19, 038/20, 038/21, 041, 0358.

31. lelőhely. Káposztás-dűlő II. (57679).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a településtől délkeletre, a Káposztás-dűlő északnyugati sarkában emelkedő lapos kis dombon helyezkedik el. A kiemelkedésen szórványosan fordult elő római leletanyag. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 038/39.

32. lelőhely. Káposztás- és Örföldek-dűlő (57680).

Régészeti jelenségek: Út: ismeretlen kor (római?).

Leírás: Az Újudvar északnyugati szélén húzódó dűlőút délkeleti meghosszabbításában egy út nyoma figyelhető meg a Káposztás-, és Örföldek-dűlőn keresztül, amely belefut a Temető-dűlőt délről lezáró földútba. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 038/36, 038/37, 038/38, 043/11, 043/12, 043/13, 043/14, 043/63, 061/43, 061/44, 066/1, 066/2, 073/10, 073/2, 073/6, 073/7, 073/8, 073/9, 043/2, 045/1, 047/2, 047/11, 047/10, 047/6, 047/7, 047/8, 047/5, 046, 047/9, 051/65.

33. lelőhely. Közép- és Káposztás-dűlő között (57682).

Régészeti jelenségek: Út: ismeretlen kor (római?).

Leírás: A falutól délre, a 86. főúttal északról nagyjából párhuzamos dűlőút északi oldalán haladhatott a római út, a Közép-dűlőt délnyugat-északkeleti irányban szelve egészen Újudvar széléig. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patricia: Régészeti lelőhelyek Mosonszolnok határában. 2006. HMM Ad. 1390-2006.

Helyrajzi számok: 038/1, 038/10, 038/11, 038/12, 038/13, 038/14, 038/15, 038/16, 038/17, 038/18, 038/19, 038/2, 038/20, 038/21, 038/22, 038/23, 038/24, 038/25, 038/26, 038/27, 038/28, 038/29, 038/3, 038/30, 038/31, 038/32, 038/33, 038/34, 038/4, 038/5, 038/6, 038/7, 038/8, 038/9, 043/3, 066/3, 047/2.

34. lelőhely. Örföldek XII. (70059).

Régészeti jelenségek: Épület: római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől északkeletre, a Mosonmagyaróvár felé vezető műút déli oldalán, sík szántóterületen található. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Jelentés lelőhelyekről, Mosonszolnok, 2009. (KÖH 600/3554/2009).

Helyrajzi számok: 020/3, 020/4, 017, 026.

35. lelőhely. Másfélholdasok.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.

Leírás: A lelőhely a községtől északra, a Levél-mosonszolnoki határvonal közelében, a sík szántóföldön található. A telepnyom északkelet-délnyugati irányban mintegy 300 méter hosszan elnyúlik. A területen szórványosan fordult elő késő középkori felszíni leletanyag. Egyelőre nehéz eldönteni, hogy a felszíni leletek helyben települést jeleznek-e, vagy pedig másodlagosan idekerült leletanyagról van szó. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: A szerző felszíni gyűjtése.

Helyrajzi számok: 08/24-28; 08/37.

36. lelőhely. Községi-legelő III.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a belterület közelében, a József Attila utca telekvégeitől közvetlenül nyugatra található. A mezőgazdasági művelés alatt álló területen közepes intenzitással jelentkezték római kori kerámiatöredékek. A lelőhely keleti és déli irányú kiterjedése bizonytalan: kelet felé feltehetően a beépített területen is folytatódik. A lelőhely feltehetően

történeti kapcsolatban a tőle nem messze fekvő *10. lelőhellyel*. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: A szerző felszíni gyűjtése.

Helyrajzi számok: 093/5, 349, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216.

37. lelőhely. SMR-től nyugatra.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, római kor.

Leírás: A lelőhely a belterülettől délre, az SMR üzemterületének nyugati oldalán helyezkedik el. A mezőgazdasági művelés alatt álló területen szórványosan jelentkeztek őskori és római kori edénytöredékek. A lelőhely kiterjedése bizonytalan. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: A szerző felszíni gyűjtése.

Helyrajzi számok: 061/14, 061/15, 061/16. 061/27.

38. lelőhely. Jánossomorja, Háromholdasok (57344).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő vaskor (kelta), római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől délnyugatra, a vasútvonal keleti oldalán, a jánossomorjai határ mellett húzódó északnyugat-délkeleti irányú enyhe dombvonulaton és a vele párhuzamos fosszilis folyómeder parti részén található. Legnagyobb része Jánossomorja közigazgatási területére esik (itt is van nyilvántartva), de átnyúlik a mosonszolnoki határba is. Intenzív leletanyagú lelőhely a felszínen is felismerhető házhelyekkel. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patrícia: Régészeti lelőhelyek Jánossomorja határában. 2006. HMM Ad. 1383-2006.

Helyrajzi számok: Jánossomorja: 0107/3, 0107/4, 0107/7, 085/13, 085/14, 085/15, 085/16, 085/17, 085/18, 0107/2, 0107/5, 0107/6. Mosonszolnok 085/12, 085/17, 085/18.

39. lelőhely. Jánossomorja, Háromholdasok III. (57346).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.

Leírás: A lelőhely a községtől dél-délnyugatra, a vasútvonal keleti oldalán, a jánossomorjai határ vonalán húzódó északnyugat-délkeleti irányú fosszilis folyómeder parti részén található. Legnagyobb része Jánossomorja közigazgatási területére esik (itt is van nyilvántartva), de átnyúlik a mosonszolnoki határba is. A területen a felszíni leletanyag szórványosan jelentkezett. A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Figler András: Németh Alajos terepbejárásai Moson megyében. HMM Ad. 1389-2006.;

Németh Patrícia: Régészeti lelőhelyek Jánossomorja határában. 2006. HMM Ad. 1383-2006.

Helyrajzi számok: Jánossomorja: 0114/3, 0114/4, 0114/5, 0114/6, 0114/7, 082/12, 081, 080/9, 080/10, 0114/1, 0114/2, 0157, 0110, 0161/4, 0161/5, 0161/6, 0161/7, 0161/8, 0161/9, 0161/10, 0161/11, 0161/12, 0161/13, 0161/14, 0161/15, 0161/16, 0161/17, 0161/57, 0161/58, 0161/19, 0161/20, 0161/21, 0161/82, 0161/83, 0161/84, 0161/25, 0161/47. Mosonszolnok: 080/9, 080//10, 082/12.

40. lelőhely. Újrónafő, Római út (53827).

Régészeti jelenségek: Út: római kor.

Leírás: A mosonszolnoki határba eső Örföldek és Káposztás-dűlő között húzódó dűlőút folytatásában északnyugat-délkeleti irányban figyelhetőek meg a római kori útra utaló nyomok. Az út nyomvonala metszi a 30. lelőhelyet, valamint keresztezi a két másik római (?) út vonalát (32-33. lelőhely). Az út egy része Újrónafő területén található (itt is van nyilvántartva). A lelőhelyet Németh Alajos terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Figler András: Régészeti lelőhelyek Újrónafő határában Németh Alajos terepbejárásai alapján. HMM Ad. 1347-2006.

Helyrajzi számok: Mosonszolnok: 038/1, 038/35, 041, 043/12, 043/16, 043/17, 043/18, 043/19, 043/20, 043/21, 043/22, 043/23, 043/24, 043/25, 043/26, 043/27, 043/28, 043/29, 043/3, 043/30, 043/31, 043/32, 043/4, 043/57, 043/60, 043/63. Újrónafő: 0357, 0356, 0355, 0351, 0350.

Említést érdemel, hogy a mellékelt térképen feltüntettük a *Hegyeshalom, Nagy legelő* lelőhelyet is (lelőhely-azonosító: **57645**), amely jelenlegi tudásunk szerint közvetlenül nem érinti a település területét, ugyanakkor a mosonszolnoki közigazgatási határ közvetlen közelében - szinte a határvonalon - található.

Régészeti érdekű területek:

A mai település helyén kereshetjük a középkori falu régészeti maradványait, ezért a község belterületének egésze régészeti érdekű területnek minősül. Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is.

f) Védettségek

A tárgyalt régészeti lelőhelyek *ex lege* általános védettséget élveznek. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található.

g) Az örökségi értékek elemzése

A Mosonszolnok közigazgatási területén található lelőhelyeken a népvándorlaskor kivételével minden nagyobb régészeti korszak emlékanyaga képviselve van. A lelőhelyeken egyaránt találhatóak hajdani telepek, települések, szilárd falazatú épületek, valamint temetők, temetkezési emlékek és utak.

A hét darab őskori (bronzkori és késő vaskori) lelőhely - felszíni telepnyom - jól mutatja, hogy a település környéke már az őskor egyes időszakában is lakott volt.

A római kor egészen kivételes gazdagságban jelenik meg a lelőhelyeken, mivel mindösszesen harminckét lelőhelyen kerültek elő korabeli régészeti leletek. A régészeti jelenségek között találunk településeket, felszíni telepnyomokat, épületeket, villamaradványokat és temetőket, temetkezési emlékeket (köztük egy halomsírt). Külön kiemelendők a feltételezhetően római kori útmaradványok (32-33., 40. *lelőhely*), amelyek több korabeli települést, illetve villát kötöttek össze egymással. A hosszan húzódó, nyílegyenes vonalvezetésű utak egyes szakaszait még ma is használják.

A Mosonszolnok területén előkerült római leletekkel kapcsolatban figyelmet érdemel, hogy a tágabb térségben is átlagon felüli a római lelőhelyek (köztük a villák) száma. Mindezek az adatok tovább erősítik azokat a feltevéseket, amelyek szerint a Mosoni-síkság a római korban meglehetősen sűrűn betelepült volt.

Az Árpád-kor és késő középkor időszakát hét darab lelőhely képviseli. Közülük kiemelkedik a község központjában emelkedő Árpád-kori eredetű római katolikus plébániatemplom. A templom a 12-13. században épült, eredetileg román stílusban. Később többször átépített templom belseje a 18. századra barokká változott. A fallal körülvett templom körüli temető nagyrészt a templom keleti oldalán terült el. A templom kertjében 13. századi kőfaragvány került elő, melyet a Hansági Múzeum őriz. A templom és a temető körüli tágabb térségben, elsősorban a Fő utca és a Szabadság utca vonalán kereshetjük a középkori falu régészeti maradványait.

A falu határában hat darab Árpád-kori és késő középkori településnyom került elő. A 2, 14, 19, 21. és 35. *lelőhelyen* minden bizonnyal a középkori Szolnok faluhoz tartozó külső települési egységek régészeti emlékeit rejti a föld. A 3. *lelőhelyen* megfigyelt középkori telepjelenségek egyelőre egyetlen írott forrásokból ismert településhez sem köthetőek.

h) Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggés-rendszerében

Az 1, 3. és a 4. *lelőhely* kivételével az összes régészeti lelőhely területe szántóföldi művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak a lelőhelyeken negatív hatásai vannak. Különösen nagyfokú a talajforgatás károsító hatása a 4, 6, 7, 10, 15, 20, 22, 26, 28, 30, 34. *lelőhelyen*. Amennyiben az említett lelőhelyeken fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés, akkor jelentős károk keletkezhetnek a kulturális örökség elemeiben.

A 17. *lelőhely* területére a 2000-es években két darab szélerőművet telepítettek. Az építkezéssel járó földmunkák során régészeti értékek sérülhettek.

A 3. és a 4. *lelőhely* területe korábban mezőgazdasági művelés alatt állt, néhány évtizeddel ezelőtt azonban ide erdőt telepítettek. Az erdőtelepítéssel járó különféle földmunkák során régészeti jelenségek (így többek között római kori villaépület maradványai) károsodhattak, illetve semmisülhettek meg.

A középkori templom körüli temető egy része feltételezhetően beépített területre esik. Ezen a területen a különféle építkezések, és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű lehet, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Fontos megjegyezni, hogy a község teljes beépített területén várható régészeti leletek, elsősorban középkori településmaradványok előkerülése. Amennyiben feltételezésünk helytálló, akkor ezek a régészeti értékek úgyszintén jelentős mértékben károsodtak az elmúlt évszázadok alatt, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

2. Változtatási szándékok

a) Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

1. A 900/13 es 900/14 hrsz-ú gazdasági területet (melyen az "SMR" cég működik) elválasztotta a tervezett gazdasági területektől (061/12, 061/13) egy útszakasz (061/9,10,11 hrsz-okon). Az út megszüntetésével és a területek összevonásával egyetlen telephely alakul ki

2. -

3. Az önkormányzat a település északkeleti részén elhelyezkedő Különleges mezőgazdasági üzemi területek (Kmg) övezeti jelében a szabadon álló beépítést egységesen oldalhatáron álló beépítésre kívánja módosítani, illetve a Különleges üdülőterület (Kho) besorolást törli, a tárgyi terület átkerül a szomszédos Kmg övezetbe.

4. A Fő utca, a Hársfa utca és a Szabadság utca által határolt tömbben a gazdasági feltáró út be nem építhető sávvá módosul, ugyanakkor közlekedési útterületként meghagyva a Hársfa utcáról történő leágazást a Kultúrház mögött.

3. Hatáselemzés a különböző hatásterületek kijelölésével (hatásvizsgálat és javaslatok)

a) Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

A település területén a régészeti lelőhelyek száma jelenleg: negyven. A tárgyalt lelőhelyek jól megközelíthetőek a kutatás számára, régészeti feltárásukat - eltekintve a beruházásokat megelőző feltárástól - jelenleg semmi nem indokolja.

A község területén helyben megőrzendő, reprezentatív és bemutatásra érdemes régészeti emlékekkel is számolnunk kell. A 4, 13, 15, 20, 22, 26. és a 34. lelőhelyen római kori épületek (villák) maradványai rejtőznek. Amennyiben az említett épületek alapfalai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor javasolható azok feltárása (tudományos projekt keretében), esetleges helyreállítása és a megfelelő körülmények között történő bemutatása.

Az 1, 3. és a 4. *lelőhely* kivételével az összes régészeti lelőhely területe szántóföldi művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak a lelőhelyeken negatív hatásai vannak. Különösen nagyfokú a talajforgatás károsító hatása a 4, 6, 7, 10, 15, 20, 22, 26, 28, 30, 34. *lelőhelyen*. Az említett régészeti lelőhelyek megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés folytatódik-e, vagy pedig az érintett területeken más, bolygatással nem járó hasznosításra (például rét-legelőgazdálkodásra) térnek át. Hozzá kell tenni, hogy nincs szükség feltétlenül a művelési forma megváltoztatására, hiszen az egyes talajművelési módok és módszerek között is jelentős különbségek vannak a tekintetben, hogy milyen mélységben és mennyire drasztikusan mozgatják meg a talajt. A lelőhelyek területén előnyben kellene részesíteni a kis mélységű és minimális talajforgatással járó művelési módokat.

A 3. és a 4. *lelőhely* területén a jövőbeli fakitermelés (tuskókiiszedés) és az újabb erdőtelepítés, faültetés során örökségi értékek károsodhatnak.

Fontos megjegyezni, hogy a község teljes beépített területén várható régészeti leletek, elsősorban középkori településmaradványok előkerülése. Amennyiben feltételezésünk helytálló, akkor ezek a régészeti értékek jelentős mértékben károsodtak az elmúlt évszázadok alatt, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

A településrendezési terv módosításában szereplő változtatások régészeti lelőhelyet nem érintenek. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a község jelenleg érvényben lévő településrendezési terve értelmében a 36. *lelőhely* területe kereskedelmi szolgáltató területnek (*Gksz*), a 37. *lelőhely* területe pedig ipari területnek (*Gip*) minősül. Az említett gazdasági területek jelenleg még beépítetlenek.

A jövőben várható építkezések, illetve fejlesztések engedélyeztetése során a hatóság mérlegelni fogja az egyes építkezések és az általuk a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd ezek alapján döntést hoz arról, hogy milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl.: a beruházó költségére történő megelőző feltárás, próbafeltárás vagy régészeti szakfelügyelet elrendelésével).

Régészeti érdekű területek a településen:

- A község belterületének egésze.
- A már ismert régészeti lelőhelyek közvetlen környezete.

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

b) Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Jelenleg károsan ható folyamat az intenzív talajművelés következtében állandósult eltérő mértékű bolygatás, amely az 1, 3. és a 4. *lelőhely* kivételével az összes régészeti lelőhelyet érinti. Amennyiben az említett területeken fennmarad az eddig folytatott művelési gyakorlat, akkor mindez a régészeti jelenségek lassú pusztulásához vezet. A hasznosítási forma vagy a talajművelési mód megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

c) Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A jogszabályok nem írnak elő kárenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát vagy bérlőjét az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor semmi nem zárja ki a kárpótlás lehetőségét, ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az esetleges megelőző vagy próbafeltárások folyamán a beruházók számára költségcsökkentő tényező lehet a gépi, illetve gyalog munkaerő biztosítása.

4. Összefoglaló

Mosonszolnok közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek száma jelenleg: negyven. Közülük egyik sem áll fokozott vagy kiemelt védelem alatt. A lelőhelyeken egyaránt található hajdani telepek, települések, szilárd falazatú épületek, valamint temetők, temetkezési emlékek és utak. A település területén a népvándorláskor kivételével minden nagyobb régészeti korszak emlékanyaga képviselve van. A lelőhelyek legnagyobb része a római korból való. Külön említést érdemel a község központjában emelkedő középkori eredetű római katolikus plébániatemplom. A falu középkori plébániatemploma a 12-13. században épült.

Helyben megőrzendő, reprezentatív és bemutatásra érdemes régészeti emléket a 4, 13, 15, 20, 22, 26. és a 34. *lelőhelyen* találunk. Amennyiben a római kori épületek maradványai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor javasolható azok feltárása (tudományos projekt keretében), esetleges helyreállítása és a megfelelő körülmények között történő bemutatása.

Az 1, 3. és a 4. *lelőhely* kivételével az összes régészeti lelőhely területe szántóföldi művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak a lelőhelyeken negatív hatásai vannak. Különösen nagyfokú a talajforgatás károsító hatása a 4, 6, 7, 10, 15, 20, 22, 26, 28, 30, 34. *lelőhelyen*. A hasznosítási forma vagy a művelési mód megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

A 3. és a 4. *lelőhely* területén a jövőbeli fakitermelés (tuskókiszedés) és az újabb erdőtelepítés, faültetés során örökségi értékek károsodhatnak.

A településrendezési terv módosításában szereplő változtatások régészeti lelőhelyet nem érintenek. Fontos ugyanakkor, hogy a község jelenleg érvényben lévő településrendezési terve értelmében a 36. *lelőhely* területe kereskedelmi szolgáltató területnek (*Gksz*), a 37. lelőhely területe pedig ipari területnek (*Gip*) minősül. Az említett gazdasági területek jelenleg még beépítetlenek.

A jövőben várható építkezések, illetve fejlesztések engedélyeztetése során a hatóság különféle szempontok mérlegelése után döntést hoz arról, hogy milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl.: a beruházó költségére történő megelőző feltárás, próbafeltárás vagy régészeti szakfelügyelet elrendelésével).

Alapvetően fontos, hogy a község belterületének egésze, valamint a régészeti lelőhelyek közvetlen környezete régészeti érdekű területnek minősül.

5. Nyilatkozat

Alulírott, **Takács Károly**, régész, nyilatkozom, hogy a 395/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet 3. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi szakterületre vonatkozó szakértői névjegyzékben.

Régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).

Szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98

Nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Győr, 2018. május 15.

/Takács Károly/